

De Euro van Roel Janssen: gemakkelijk en leerzaam maar een te eenzijdig perspectief

Het boek *De Euro* van Roel Janssen biedt een interessante inkijk in de onderhandelingen over de totstandkoming van het Verdrag van Maastricht en – daaruit voortvloeiend - de invoering van de euro. Het epistel is echter erg vanuit een Nederlands perspectief geschreven. En hoewel ons land een belangrijke rol heeft gespeeld – in die periode was ons land voorzitter van de Europese Gemeenschap en Ruud Lubbers was een goed en belangrijk lobbyist – zijn we natuurlijk nooit een grote sterke natie geweest zoals Frankrijk, Duitsland of Groot-Brittannië die overduidelijk een veel grotere invloed hebben gehad op het proces. Hier ligt een mooie uitdaging voor de schrijver om een Europees vervolg te geven aan *De Euro*.

Actueler kan het niet: als eurolanden bevinden we ons volop in een crisis. Een uitgelezen moment om een boek uit te brengen over onze 'nieuwe munt'. Twintig jaar geleden werd het Verdrag van Maastricht getekend wat de aanzet vormde naar de invoering van de euro tien jaar geleden. Financieel-economisch journalist Roel Janssen sprak met ministers en topambtenaren die verantwoordelijk waren voor de totstandkoming van het verdrag en publiceerde hun én zijn bevindingen in het boek *De Euro*.

Zoals mijn oma het vroeger zei: "achteraf kijk je een koe in zijn kont." En dat is precies wat de heren in het boek van Roel Janssen doen: achteraf weten zij precies waar het aan schortte toen het Verdrag van Maastricht werd opgesteld en wat er anders had moeten gaan. En het bijzondere is: dat wisten alle betrokkenen. De interviews geven een interessante inkijk op hoe enkele Nederlandse en Vlaamse hoofdrolspelers van toen aankijken tegen de problemen van nu. Opmerkelijk is dat ten tijde van het opstellen en aannemen van het Verdrag van Maastricht, men al heel goed wist waar mogelijke toekomstige pijnpunten zouden komen te liggen: namelijk een monetaire unie starten terwijl een politieke unie (danwel economische unie) ontbrak en een onbalans tussen de bevoegdheden van de Europese Centrale Bank en de decentrale regeringen.

Toch voorzag men toen niet dat het ontbreken van deze zaken én snelle veranderingen op de financiële markten voor de huidige crisis zouden zorgen. Janssen sprak met Ruud Lubbers, minister-president in die periode, Wim Kok toenmalig minister van financiën, Cees Maas, destijds thesaurier-generaal van het Ministerie van Financiën, André Szász, lid van de directie van De Nederlandsche Bank belast met internationale betrekkingen ten tijde van de top van Maastricht, Hans van den Broek, toenmalig minister van Buitenlandse Zaken en Wilfried Martens, in 1992 demissionair minister-president van België.

De inleiding van *De Euro* komt wat moeizaam op gang. Janssen probeert in een paar alinea's de huidige crisis samen te vatten én tegelijkertijd de geschiedenis van toen in een notendop samen te vatten, maar zijn opinie komt niet helder uit de verf. Alsof hij zich téveel heeft laten beïnvloeden door de mensen die hij interviewde voor de terugblik op het verdrag. Eenmaal aangekomen bij de interviews met onder anderen Ruud Lubbers, Wim Kok en André Szász komt er meer vaart in het boek.

De geïnterviewden geven hun visie op de gang van zaken toen en nu. En af en toe komen er saillante details naar boven. Bijvoorbeeld over waarom Amsterdam niet de vestigingsplaats is geworden voor de Europese Centrale Bank. Volgens Szász de fout van Lubbers die een boze brief naar Kohl stuurde over verhoging van de rente, volgens Lubbers kon Kohl zijn ego niet opzij zetten toen Lubbers zich zorgen maakte over gemorrel aan de Duitse oostgrens en hij George Bush daarover inseinde. Het botsen van karakters en ego's van de binnen- en buitenlandse politici en ambtenaren is gemakkelijk om te lezen en soms ook wel een tikje verontrustend: Politici die onze toekomst bepaalden door in te

stemmen met één monetaire unie leken soms alleen hun eigenbelang nog in het oog te houden in plaats van het grotere geheel.

Is *De Euro* leerzaam? Ja. Want hoewel de hoofdrolspelers in het boek allen het verhaal vanuit hun eigen perspectief vertellen, geeft het een goede inkijk in hoe men twintig jaar geleden dacht, welke idealen werden nagestreefd, wie welk land waarom wantrouwde vooral ook waarom willens en wetens een monetaire unie werd gecreëerd terwijl bekend was dat de randvoorwaarden nog niet volledig waren afgedekt.

Is *De Euro* vermakelijk? Ook dat. Met name het stuk van Lubbers is leuk om te lezen. De oud-premier lijkt wars te zijn van valse bescheidenheid en geeft hoog op over zijn eigen aandeel in de totstandkoming van het Verdrag van Maastricht: "Zonder te overdrijven: Delors *(toentertijd voorzitter van de Europese Commissie, red.)* en ik hebben een hoofdrol gespeeld." Lubbers schroomt tevens niet uit te wijden over de uitstekende relaties die hij onderhield met de diverse Europese politici van statuur *(George Bush sr., François Mitterrand, Margaret Thatcher, Helmut Kohl, red.)*.

Ook Cees Maas, hoge ambtenaar en 'schatkistbewaarder' ten tijde van de totstandkoming van het Verdrag van Maastricht en later CFO van ING, steekt zijn mening duidelijk niet onder stoelen of banken en spaart daarbij zijn toenmalige meerdere – Wim Kok – niet. "Het was een ontzettend ingewikkeld punt. Ik heb het aan Wim Kok voorgelegd (...). Mijn opmerking is bij hem waarschijnlijk het ene oor in en het andere oor uitgegaan. Hij reageerde daar niet echt op. (...) Tijdens de vergadering veranderde Wim Kok van standpunt. Hij liet het Nederlandse voorstel los en zei: ik weet hier niet van en het lijkt me een slecht idee."

Maas kent net als Lubbers geen al te hoge mate van bescheidenheid. Als Maas vertelt over het Verdrag van Maastricht is hij duidelijk: niet Luxemburg heeft daarvoor al de aanzet gegeven toen het een half jaar daarvoor voorzitter was van de Europese Gemeenschap: "Mijn medewerker Bernard ter Haar en ik hebben eigenlijk het hele verdrag in een halfjaar geschreven. Vanaf scratch."

Mooi is wel dat Maas stelt dat de huidige crisis geen eurocrisis is. Hij is daar zelfs erg stellig in: "Iedereen praat nu over de eurocrisis, maar er is helemaal geen eurocrisis. Wie dat zegt, begrijpt er niets van. De euro is niet in crisis. (...) Het is een sudden death crisis, een schuldencrisis en een economische crisis door het verlies aan concurrentievermogen van een aantal eurolanden. Je kunt volhouden dat dit door de euro komt, want anders hadden die landen hun munt gedevalueerd. Maar dan hadden ze nog altijd dezelfde problemen gehad".

Hoewel de visie van Lubbers cs. Interessant is om te lezen, word de nieuwsgierigheid van de lezer eigenlijk alleen maar aangewakkerd. Hoe keken de – wellicht échte grote jongens, zoals François Mitterrand en Helmut Kohl- toentertijd tegen het Verdrag van Maastricht aan? Was de totstandkoming een spel van ego's? Uiteraard is het onmogelijk dit nog aan Mitterrand te vragen, hij overleed in 1996. Maar er zijn nog genoeg mensen uit die tijd wél in leven die een nieuw licht kunnen werpen op de totstandkoming van de montaire unie. Wellicht een mooi volgend project voor Roel Janssen. Want één ding staat vast: Janssen schrijft met veel kennis van zaken en weet veel informatie los te krijgen bij de diverse betrokkenen en dit handzaam te verpakken in aangenaam leesbare interviews. Als hij dan ook nog de structuur van het boek omgooit door een kortere, duidelijkere inleiding te schrijven, gevolgd door de interviews en het boek afsluit met een heldere, prikkelende conclusie, dan kan *De Euro versie 2* zomaar een bestseller worden!